

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QUROLLI KUCHLARINING YARATILISHI
TASHKILY-SHTAT TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR

Qodirov Samandar bobir o'g'li

Farg'ona davlat universiteti

Harbiy ta'lim fakulteti kursanti

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasi mustaqillik yillarida Qurolli Kuchlarini tashkil topishi qayta qurish bosqichlari o'tkazilgan islohotlar qo'shin turlari qurol yaroq harbiy texnikalar haqida bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Qurolli Kuchlar, qo'shin turlari, qayta qurish, harbiy xizmatchilar, MDX, NATO, ofitserlar.

Qurolli Kuchlarni qayta qurish uch bosqichda amalga oshirish rejalashtirildi. Birinchi davrda (1992-1993 y.) katta o'zgarishlar kiritish ko'zda tutilmagan va kerakli texnika va qurol-yarog'larga ega bo'lgan quruqlikdagi qo'shinlarning boshqaruv organlari joriy etildi. Ikkinchi davr (1994-1996 y.) davomida po'lkarni brigadalarga aylantirish amalga oshirildi, hamda maxsus qo'shin turlari qismlari va birlashmalari qayta tashkil etildi, va ular uchun o'z miqdordagi mablag' talab qiluvchi qurol-yarog' va texnika sotib olindi.

Uchinchi bosqichda (1997-2000 y.) yangi birlashmalar va qismlar tashkil etildi, anchagina miqdordagi mablag' talab qiluvchi qurol-yarog' va texnika sotib olindi va Qurolli Kuchlar tarkibiga aniqliklar kiritildi.

Birinchi davr. 1992- yil 3- iyulda O'zbekiston Respublikasi Oliy Soveti «Mudofaa to'g'risida», «Umumharbiy majburiyatlar va harbiy xizmat to'g'risida», «Muqobil xizmat to'g'risida» qonunlar, «Harbiy qasamyod to'g'risidagi» qarorni qabul qildi, hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Mudofaa ishlari Vazirligini O'zbekiston Respublikasi Mudofaa Vazirligiga aylantirish to'g'risidagi qarorini tasdiqladi. O'zbekiston Qurolli Kuchlarida harbiy islohotlarning birinchi davrida armiyaning tashkiliy-shtat tizimini takomillashtirish harbiy qismlar va harbiy bilim yurtlarini qayta qurish ishlari amalga oshirildi, shaxsiy tarkibni o'rgatish va tarbiyalashning yangicha tizimi yaratildi. 1992- yil 23- yanvarda Vazirlar Maxkamasining qarori bilan Milliy gvardiya tashkil etildi.

O'tmish ajdodlarimizning, eng avvalo jahon tarixidagi buyuk sarkarda va davlat arboblari biri Amir-Temurning manaviy madaniyati – merosi hayotga ko'tarib chiqarildi. Bu davrda QK - Quruqlikdagi Qo'shinlardan, Harbiy Havо Kuchlaridan, Havо Hujumidan Mudofaa Qo'shinlaridan, Maxsus

Qo'shinlardan, Milliy gvardiya va Muhandis-Quruvchi Qo'shinlardan tashkil topgan edi.

1993- yil oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori bilan 105- havo-desant diviziyasi negizida 2- harakatchan kuchlar Armiya Korpusi tashkil topdi, 59- Armiya Korpusi o'rniga 1- Armiya Korpusi tashkil topdi. Harbiy intizomga, harbiy xizmatchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga katta e'tibor qaratildi. Shu munosabat bilan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti xuzuridagi Vazirlar Maxkamasining 1992- yil 23- sentyabrdagi 445 – sonli qarori bilan «Qurolli Kuchlarda harbiy intizomni mustahkamlash va tarbiyaviy ishlarni takomillashtirish to'g'risida» hamda «Harbiy qismning Jangovar Bayrog'i to'g'risida», qaror va O'zbekiston Respublikasi Oliy Sovetining qarori bilan 14 yanvarni «Vatan himoyachilari kuni» deb e'lon qilindi.

Ikkinchi davr. 1994- yil yanvarida 108- motoo'qchilar diviziyasi tarqatib yuborildi, uning harbiy qismlari 1- Armiya Korpusi safiga kiritildi. Tarqatib yuborilgan po'liklar o'rniga motoo'qchilar, tog' o'qchilari, tank, zenit artilleriyasi brigadalari tashkil topdi. Aprel oyida Respublika viloyatlarida, Qoraqalpog'iston Respublikasida va Toshkent shahrida Mudofaa ishlari Boshqarmalari, shahar va tumanlarda esa mudofaa ishlari bo'yicha bo'limlar joriy etildi. Qozog'iston va Tojikiston respublikalarida joylashgan harbiy qismlar O'zbekistonga o'tkazildi.

1994- yil may oyida O'zbekiston NATO bilan «Tinchlik uchun hamkorlik» doiralari dasturi to'g'risida xujjatga imzo qo'ydi. Bu o'z navbatida bizning harbiy xizmatchilarimizga, jahonning harbiy munosobatlarda rivojlangan armiyalari bilan birgalikda xalqaro harbiy harakatlarda ishtirok etish imkoniyatini ochib berdi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va Hukumati harbiy xizmatchilarga g'amxo'rlik qilishda davom etib, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti xuzuridagi Vazirlar Maxkamasi «Muddatli harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari uchun qo'shimcha imtiyozlar to'g'risida» qaror qabul qildi. O'zbekiston Respublikasining «Mustaqillik», «Do'stlik» ordenlarini, hamda «Jasorat», va «Shuxrat» medallarini ta'sis etish to'g'risidagi qonunlari qabul qilindi.

Respublikada milliy, yuqori savyali ofitser kadrlarini tayyorlashga muhim ahamiyat berildi. 1994 yil sentyabr oyida Jizzax Oliy aviatsiya bilim yurti va O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlar Akademiyasi yaratildi. Harbiy qismlarga yangi namunadagi Jangovar Bayroqlarni tantanali ravishda keng ommani jalb etib topshirish, har bir harbiy jamoa uchun muhim voqea bo'ldi.

1995- yilda O'zbekiston harbiylari birinchi marta, AQSHning Luizaniya shtatida o'tkazilgan xalqaro tinchlikni saqlash «Xalqaro birdamlik – 95» mashqlarida qatnashdi. Bizning harbiylarimiz MDX davlatlari harbiy xizmatchilari bilan birgalikda, Tojikiston hududidagi fuqarolar urushi alangasini o'chirishda faol ishtirok etdi.

Markaziy osiyo mintaqasi davlatlaridagi murakkab harbiy-siyosiy vaziyatni hisobga olib, O'zbekiston mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlashga alohida e'tibor qaratdi. Bu muammoni hal etishda O'zbekiston bilan Qozog'iston va Tojikiston o'rtasida harbiy hamkorlikning mustahkamlanishi muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Shu bilan birga 1995- yil 15- dekabrda Jambulda uch davlat raxbarlari uchrashuvida Markaziy Osiyo mintaqasida xavfsizlikni ta'minlash masalalari chuqur ko'rib chiqildi, O'zbekiston, Qozog'iston, Tojikiston davlatlarining BMT bayrog'i ostida tinchlikni ta'minlash batalyonlarini tashkil etish to'g'risida bitim imzolandi. Shu yiliyoq bizning harbiylarimizning ularning Markaziy-Osiyo batalyoni «Sentrazbat» terma vzvodi safida va xalqaro tinchlikparvar mashqlari «Kooperativ osprey-96» da ishtirok etganlaridan so'ng jahon arenasida obro'-e'tibori ancha oshdi.

1996- yil 26- aprelida O'zbekiston Respublikasining «Amir Temun» ordenini ta'sis etish to'g'risidagi qonuni qabul qilindi, bu orden bilan endilikda buyuk shaxslar, jumladan harbiy san'at rivojiga xissa qo'shgan kishilar taqdirlanadilar.

Qurolli Kuchlar hayotida muhim voqea, 1996- yil 9- oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori bilan Ichki xizmat nizomini, Intizom nizomini, Qorovul va garnizon xizmati nizomlarining qabul qilinishi bo'ldi. Saf nizomi Mudofaa Vazirining buyrug'i bilan 1996- yil 14- oktyabrda harakatga kiritildi. Ushbu nizomlarni ishlab chiqish jarayonida nafaqat harbiy qurulishda to'plangan tajribalar, balki shaxsiy tarkibning milliy xususiyati, o'zbek xalqining mentaliteti hisobga olindi. Markaziy Osiyoda yagona hisoblangan O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlar Akademiyasi yuksak obro'-e'tibor kasb eta boshladi, uning tinglovchilari qo'shinlardagi amaliy malaka oshirishlarda o'zlarini eng yaxshi tomondan ko'rsatdilar.

Uchinchi davr. 1997- yil ko'pgina muhim voqealarga boy bo'ldi. Qurolli Kuchlar Akademiyasining birinchi bitiruvchilarining chiqaruv, hamda harbiy bilim yurtlaridan artilleriyachi, desantchi, zenitchi, harbiy uchuvchilar va muhandis texnik ofitserlar, aerodrom va front orti ofitserlari, shaxsiy tarkib bilan ishlash bo'yicha komandir o'rinbosarlari chiqarildi. Xalqaro vaziyatning murakkabligini e'tiborga olib, xalqaro terrorchilar harakatlarini bartaraf etish maqsadida maxsus operatsiyalar batalyonlari tashkil etildi. O'zbekistonning xalqaro harbiy hamkorlikdagi yangi bosqichi «Sentrazbat-97», «Sentrazbat-

98» mashqlarining Chirchiq poligonida o'tkazilishi bo'ldi. Birinchi marta bizning ofitserlarimiz o'quv nuqtalarida AQSH, Rossiya, Turkiya va boshqa davlat harbiylarini o'rgatish ishlarini olib borishdi. Shu yili Toshkent OUQBY, Chirchiq OTQMBY va Samarqand OAQMBY terma vzvodlari Norvegiyada bo'lib o'tgan xalqaro mashqlar «Koperativ banners-97» da ishtirok etishdi.

1998- yil avgust oyida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti xuzuridagi milliy xavfsizlik kengashi majlisida Mudofaa vazirligi Bosh Shtabini Qurolli Kuchlar Generalniy (Bosh) Shtabiga aylantirish to'g'risida qaror qabul qilindi. Uninig maqsadi, harbiy qurulishning yaxlilligi va boshqaruv tizimining samaradorligini oshirish va mudofaani rejalashtirish, Mudofaa Vazirligi, chegara va ichki qo'shinlar va boshqa vazirliklar harbiy bo'linmalarining harakatlarini hamkorligini takomillashtirish va koordinatsiya qilishdan iborat.

1998- yilda qo'shinlarning qayta tashkil etilishi bois Qurolli Kuchlarda islohotlarning navbatdagi etapi boshlandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1 S.Mamajonovning "Harbiy tarix" darslik Farg'ona.2021
- 2 Harbiy tarix san'ati, darslik H.Dadaboev. Toshkent 2013
- 3 I.A.Karimov O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida